

Gamle Nes kirkeruiner

Rammes Historielag

1953 - 1978

*Raumnes Historielag gjennom 25 år.
Av lektor Thor Hæreberg.*

A/S Raumnes Aksidenstrykkeri, Arnes

Forord

Vi vil ved Raumnes Historielags 25 års jubileum få takke alle som har bistått oss ved vårt arbeid gjennom alle disse år. Det er noen spesielle vi gjerne vil nevne: Dr. philos. Sigrid Christie og arkitekt Håkon Christie som har ofret et stort arbeid for bevaring av Gamle Nes Kirke, og ellers har gitt oss full støtte ved å verne om bygdas gamle kulturskatter, prof. Hilmar Stigum og prof. Knut Kolsrud fra Instituttet for folkelivsgransking på Blindern. De planla den store antikvariske registreringen av innbo og redskaper i Nes, samt stilte sakkyndig hjelp til dette arbeid som ble utført på vitenskaplig basis.

Ved historielagets registrering av gammelt sølv og utstilling fikk vi sakkyndig hjelp av direktør Kjellberg ved Folkemuseet, som stilte konservator Jorunn Fossberg til rådighet. Økonomisk støtte har vi fått fra Norsk Kulturråd og Nes kommune.

Lektor Hexeberg som var med og startet Historielaget, har som mangeårig styremedlem støttet laget ved opptak av mange lydbånd, og har velvilligst skrevet denne beretning.

Magnus Røed

Arkitekt Håkon Christie.

Hilsen til Raumnes Historielag

Historien møter vi på mange måter i vårt daglige liv. Det er ikke bare historikere og historiebøker som kan lære oss historie. Et gammelt fotografi, et skap, en sølvskje eller et hus har sin historie å fortelle. Med slike materielle ting er det slik at de bringer oss nær de mennesker som har laget dem og brukt dem. De er på en spesiell måte våre direkte bindledd til historien.

I den perioden som Raumnes Historielag har virket, har alle slags historiske minner vært truet av ødeleggelse, og aldri før i vår historie er så meget historisk stoff gått tapt. Den moderne livsform og våre krav til bolig- og arbeidsformer har ført til omlegging på nær sagt alle områder. Hvis denne prosess skulle føre til at det gamle ble utslettet, ville det ikke være meget tilbake som kunne fortelle om at det har levet mennesker i Nes-bygda i flere tusen år.

Det er nødvendig å finne frem til en balanse mellom vekst og vern, dersom vi skal kunne berge med oss de myke verdier som er nødvendige for vår trivsel. Dette hadde vært historielagets visjon gjennom disse 25 år, og når Nes i dag har bevart såvidt meget av historiske minner og vilje til å ta vare på kulturarven, skyldes det ikke minst historielagets virke.

I en tid da tradisjonsstoff og det gamle livsmønster er på vei ut, er bygdebokarbeidet blitt tatt opp. I de lødige bind som foreligger som resultat av årelangt arbeide er det samlet opp et umistelig kilde-materiale.

Da oppkjøpere trålet bygdene etter antikviteter, satte historielaget igang er registrering av gammelt innbo, møbler og redskap og arrangerte en utstilling av gammelt sølv. Etter den tid er det visst ingen som har hatt lyst til å selge gamle kulturskatter ut av bygda. Idag foreligger registreringen i form av flere løpende meter med ringpermer. De inneholder beskrivelser, fotografier og oppmålings-tegninger av bygdenes materielle kulturkapital og utgjør et verdig sistedykke til bygdebøkene.

Da Norsk Kulturråd skulle legge opp sin plan for en lands-omfattende registrering av eldre bebyggelse og kulturhistoriske minnesmerker, var det derfor ikke så underlig at nettopp Raumnes Historielag ble spurt om det kunne gjennomføre en prøve-registrering i Nes. Dette ble gjort på en utmerket måte og kom til å danne et verdifullt grunnlag for utforming av den modell som er lagt til grunn for den landsomfattende registrering.

Da det ble aktuelt å foreta arkeologiske utgravninger i kirkeruinen på Gamle Nes og kommunen hadde avslått Riksantikvarens ansøking om støtte til arbeidet, tilbød historielaget seg til å skaffe midler og arbeidskraft, slik at undersøkelsene kunne gjennomføres. Senere har historielaget år etter år sørget for vedlikehold av ruinene og istandsettelse av Gamle Nes. Det må være en glede for historielaget at denne innsats besvares med en helhjertet oppslutning fra bygdefolk og tilreisende, som gjerne tar seg en tur ut til Gamle Nes.

Raumnes Historielags sentrale plass i alt kulturvern i Nes har ført til at alle som arbeider i dette felt er kommet i kontakt med historielaget. Jeg vil spesielt nevne det verdifulle samarbeidet som Riksantikvaren har hatt i den trygge og sindige støtte og det våkne initiativ. Det har mang en gang gått en takkens tanke til Raumnes Historielag, og når det nå kan feires et jubileum, vil jeg gjerne gi tanken ord og si historielaget en hjertelig takk.

Det er en plan som historielaget ikke har villet realisere, og det sier også noe om de mål som det arbeides mot. Man har ikke villet lage bygdetun og flytte hus og innbo på museum. Målet er tvert imot at hus og innbo, redskap og utstyr holdes istand og tas vare på i sitt opprinnelige miljø. Forutsetningene for at dette mål skal bli nådd er at de som eier kulturverdiene er klar over hva de er verd og føler den forpliktelse det er å forvalte dem. Det er idag adskillig hjelp og støtte å få fra offentlige myndigheter til kulturvern av dette slag, men kulturvern er i sin kjerne det enkelte menneskets skapende innsats.

Oslo, 6. januar 1978

Håkon Christie

Stiftelsen

Romerike Historielag er en gammel organisasjon. Laget ble stiftet i 1920 og bygde i mange år på direkte medlemskap. Men i begynnelsen av 1950-årene, mens Øivind Ribsskog var formann, ble laget omorganisert. For å aktivisere den lokalhistoriske interesse i romeriksbygdene gikk Romerike Historielag i spissen for å stifte lokale historielag. Romerike Historielag ble nå et fellesorgan for disse lokallagene. I 1952 var dette arbeidet kommet så langt at det fantes lokale historielag i 10 av de 20 romeriksbygdene.

Den 10. desember 1952 holdt Nes Folkeakademi et møte på Lillerommen, og her ble det vedtatt at det skulle dannes et historielag for Nes. For Romerike Historielag møtte nestformannen Erling Østerud som redegjorde for hvilke oppgaver et lokalt historielag burde ta seg av. Det var 28 stykker tilstede på møtet. Det ble valgt et midlertidig styre som fikk denne sammensetningen: Magnus Røed, formann (som han siden har vært), Marit Holtung, Aasmund Nygård, sokneprest Stabell og Johan Rolstad. Dette styret innkalte til et møte på Lillerommen den 21. januar 1953 hvor lovene ble vedtatt, og det er denne dagen vi regner som Raumnes Historielags stiftelsesdato. Som representant for Romerike Historielag møtte formannen Øivind Ribsskog.

Det første spørsmålet som måtte avgjøres, var navnet på laget. Allerede på det forberedende møtet i desember 1952 foreslo Helga Smith navnet Raumnes Historielag, og dette ble nå vedtatt. Loven slår fast at Raumnes Historielag står tilsluttet Romerike Historielag. Lagets mål er å arbeide for alt som har lokalhistorisk interesse. Det

skal søke å øke den historiske sans og bevare alt som har kulturell verdi i bygda. Videre ble det vedtatt at styret skal ha minst 5 medlemmer. Stiftelsesmøtet vedtok også å velge Martin Døsen til æresmedlem i laget. Det ble også vedtatt at det midlertidige styret skulle fungere til årsmøtet.

MØTER OG FOREDRAG I 1950-ÅRENE

Raumnes Historielag begynte sitt virke med å arrangere møter med foredrag. De første møtene ble holdt på Lillerommen, og det vil naturligvis føre for langt å gå i detalj om denne møtevirksomheten. Men en bør nevne at i april 1955 begynte en serie møter omkring i bygda. Det første ble holdt på Søndre Rolstad i Fenstad og ble arrangert sammen med Nes Folkeakademi. Emnet for kvelden var hvorledes Fenstad ble ryddet og bygd, og møtet samlet 100 deltagere som fikk god plass i de rommelige stuene på Rolstad. Gårdsmøtene fortsatte fram til 1958 på Nordre Ullershov, Store Heberg, Åvol og Vøyen. Museumsdirektør Engelstad holdt foredrag på Store Heberg for 120 deltagere fra 7 nasjoner idet flere elever fra Romerike Folkehøyskole var til stede. Engelstad holdt også foredrag på Vøyen i mars 1958. Vi kan nevne noen andre foredragsholdere som gjestet historielaget i 1950-årene og begynnelsen av 1960-årene. Instituttbestyrer Rolf Fladby har snakket om Nes på 1700-tallet, og mange vil sikkert ennå huske et muntret kåseri på romeriksmål om gamle skikker på Romerike. Professor Andreas Holmsen holdt i forbindelse med Romerike Historielags stevne på Hvam i 1956 foredrag om grensene for det gamle Raumarike. Et innslag utenom det vanlige var konservator Arne Skjølsvolds kåseri om Heyerdahls ekspedisjon til Páskeøya. Vi må også nevne konservator Carsten Hopstochs kåseri i forbindelse med sølvutstillingen og ikke minst hans usedvanlig interessante foredrag i desember 1961 om engelske slott og herregårder. Arkitekt Håkon Christie har naturligvis holdt foredrag ved flere anledninger. Det samme har lektor Thor Hexeberg. På de aller fleste møtene kunne forsamlingen glede seg over sang og musikk av Magnus og Aslaug Røed.

I de 25 årene Raumnes Historielag har virket, har det vært to saker som har skilt seg ut som de mest arbeidskrevende. Det arbeidet med Gamle Nes og den antikvariske registreringen. Men først skal vi se på

Fra sølvutstillingen i 1961.

en annen sak som var et engangsfenomen og samtidig et krafttak hva arbeide angår. Det er

SØLVUTSTILLINGEN I 1961

I 1960 lanserte Røed i styret en plan om registrering og utstilling av gammelt sølv fra Nes. Historielaget søkte kontakt med Norsk Folke-

museum som stilte magister Jorunn Fossberg til disposisjon for registrering og katalogisering. Etter et langvarig arbeide kunne sølvutstillingen finne sted på Lillerommen 11. og 12. mars 1961. Dette arrangementet kom i stand ved et samarbeide mellom historielaget og Nes Bondekvinnelag. Vi kan selvfølgelig ikke gå i detalj her, men vi nevner at utstillingen omfattet 250 nummer med 7000—8000 gjenstander som alle var nøyaktig katalogisert. Her ble det storinnrykk. Hvor mange mennesker som besøkte utstillingen, vet vi ikke, men utstillingssalen var full i to dager. Utstillingen ble avsluttet av konservator Carsten Hopstoch med foredrag om gammelt sølv. Dette arrangementet ble meget vellykket, ikke minst takket være innsatsen til Aslaug og Magnus Røed. Museumsdirektør Kjellberg understreket også at utstillingen har fått varig verdi blant annet på grunn av den fyldige katalogen. Vi kan også nevne at tidsskriftet «Sølvsmedkunst» ga en rosende omtale av utstillingen.

GAMLE NES

ble av de mest arbeidskrevende oppgaver historielaget har tatt på seg, men det var det ingen som visste da arbeidet ble satt i gang der ute i slutten av 1950-årene.

Opprinnelig var planen «bare» å foreta en grundig undersøkelse av kirkeruinene, men etter hvert som tiden gikk, dro dette med seg istandsettelse av hele området og oppføringen av vaktstue som ble til Kirkestua.

I 1957 tok styret initiativ til en vitenskapelig undersøkelse av kirkeruinene. Flere tusen kroner ble samlet inn av Røed til dette arbeidet, og Riksantikvariatet kunne sette i gang undersøkelsene allerede sommeren 1958. Dette arbeidet ble ledet av arkitekt Håkon Christie og hadde en dobbelt hensikt. For det første skulle en rydde opp inne i ruinene, og for det andre — og det var selvfølgelig det viktigste — skulle man gjennom utgraving prøve å danne seg et bilde av kirkens bygningshistorie. Arbeidet pågikk hele sommeren 1958, og Gamle Nes ble nå litt av en turistattraksjon. Det må ha vært flere hundre mennesker som kom for å se på utgravingen. Det er ikke meningen her å presentere alle resultatene av arbeidet, men vi kan nevne at det ble gjort en del viktige funn, bl.a. en klebersteins døpefont og en figur som sannsynligvis har vært en del av et krusifiks. Selvfølgelig ble det også funnet skjeletter og deler av skjeletter etter begravelser inne i kirken. Det viktigste er vel at arkitekt Christie

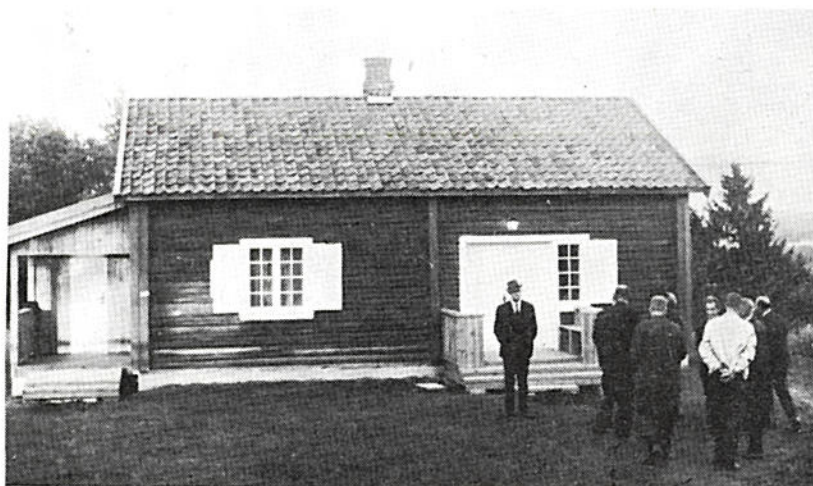

Fra utgravingene på Gamle Nes. I forgrunnen arkitekt Håkon Christie.

kunne klarlegge fire forskjellige byggetrinn i kirkens historie. En må si at utgravingsarbeidet ga rikt utbytte. Romerike Historielag la sitt sommerstevne hit i 1958, og arkitekt Christie kunne presentere resultatene av arbeidet for 400 mennesker.

Etterat arbeidet med utgraving og opprydding var avsluttet, ble det spørsmål om hva som videre skulle gjøres med kirkeruinene. I begynnelsen av 1960-årene ble korbuen reparert av murmester Strøm, men selve murene viste tegn til svikt. Historielaget la fram en plan om å legge tak på kirken for på denne måten å sikre seg mot at murene skulle bli ødelagt av vær og vind. Laget arbeidet med denne saken i flere år, men Riksantikvariatet sa nei, og noe tak på ruinene er det ikke blitt.

I 1964 og 1965 ble det gjort atskillig for å pynte opp på Gamle Nes. Det ble fylt på jord, planert og satt opp gjerde og flaggstang. Dette

Fra overleveringen av Kirkestua til Nes kommune i 1970.

skjedde ikke minst fordi Gamle Nes nå ble det mest søkte utfartsstedet i Nes om sommeren.

Men noe måtte gjøres med murene. Statsråd Bondevik var på besøk her i 1966, og en befaring året etter viste at murene begynte å svikte. I 1968 bevilget Riksantikvaren kr. 12.000 til reparasjon av murene. Dette var betydelige midler som muliggjorde et grundig arbeid. Det var murmester Odd Strøm som fikk dette oppdraget som han utførte til alles tilfredshet.

Det ene dro det andre med seg. I 1964 tok styret i historielaget opp spørsmål om en vaktstue på Gamle Nes. Planen var å kjøpe en koje, men dette ble oppgitt. Så viste det seg i 1966 at Peder Aarhus var villig til å selge den gamle hovedbygningen i Fuglerudinnngjerdinga. Denne bygningen hadde en gang stått på Nordby i Fenstad, og det var her Norges første myntgravør, Thrønsen, var født. Huset var på 65 kvm. med kjøkken, kammers og stue. Historielaget foretok en befaring og fant ut at denne bygningen ville passe ypperlig på gamle Nes både til bruk ved stevner og mindre møter. Historielaget kjøpte bygningen for kr. 3.000 og sørget for at den ble flyttet til Gamle Nes og plassert øst for kirken. Sensommeren 1970 var dette arbeidet ferdig. Kirkestua, som den gamle bygningen nå het, fikk kjøkken med elektrisk komfyr og dessuten toilett, men ellers er det gamle preget pietetsfullt bevart.

Med flytting og det andre som måtte til, kom Kirkestua på ca. 30.000 kroner, og Nes kommune har ytt både økonomisk og teknisk bistand. Historielaget greide også å skaffe til veie inventar. Noe ble kjøpt, og noe kan en takke velvillige givere for. I september 1970 kunne så historielaget overlevere Kirkestua til Nes kommune ved ordfører Østlie. I dag fyller Kirkestua en viktig oppgave ut på Gamle Nes, både til bruk ved mindre møter og større stevner.

Det blir stadig flere mennesker som besøker Gamle Nes hver sommer, og nå dreier det seg ikke bare om nesbuer. Stedet er blitt et mål for mange turistreiser. Ofte ønsker turistene en guide, og som regel er det Røed som må stille opp. Men historielaget har også sørget for å få hengt opp en bronseplate som Christie har tegnet. Denne plata viser tydelig kirkens bygningshistorie.

Alle disse besøkene har selvfølgelig ført med seg en god del arbeide. Historielaget har sørget for utberdring av veien, og det var helt nødvendig. Det er også ordnet med regelmessig klipping rundt ruinene. Tidligere måtte dette arbeidet utføres som dugnad — hvis da ikke Røed gjorde det alene.

Som et kuriosum kan vi nevne at i 1976 ble en del av opptakene til filmingen av Racines «Fedra» gjort på Gamle Nes.

ANTI-KVARISK REGISTRERING

Dette ble den andre store saken for Raumnes Historielag. Det ser ut til at spørsmålet ble reist allerede i 1957, men det var vel egentlig sølvutstillingen i 1961 som ga støtet til dette arbeidet. Senhøstes 1961 foreligger det iallfall planer om en fullstendig antikvarisk registrering. Det vitenskapelige ansvaret for dette arbeidet overtok Instituttet for folkelivsgranskning under ledelse av professor Knut Kolsrud.

Arbeidet begynte sommeren 1963, og en hadde regnet med at dette skulle være unnagjort på to eller tre sommere, men arbeidet bare vokste jo lenger en holdt på. For det første var det flere gjenstander å registrere enn noen hadde tenkt seg, og for det andre ville gjerne instituttet ta med flere grupper gjenstander enn de opprinnelige planene omfattet. Ialffall tok arbeidet 6 år.

Registreringen begynte som nevnt sommeren 1963, og Nes var den første landkommune i Norge som foretok en systematisk registrering av innbo og redskap av antikvarisk verdi. Gjenstandene ble datert, beskrevet og oppmålt og dessuten fotografert eller tegnet. I 1963 og

Ingrid Lowzow og Louise Christensen studerer et ølkrus på Store Heberg.

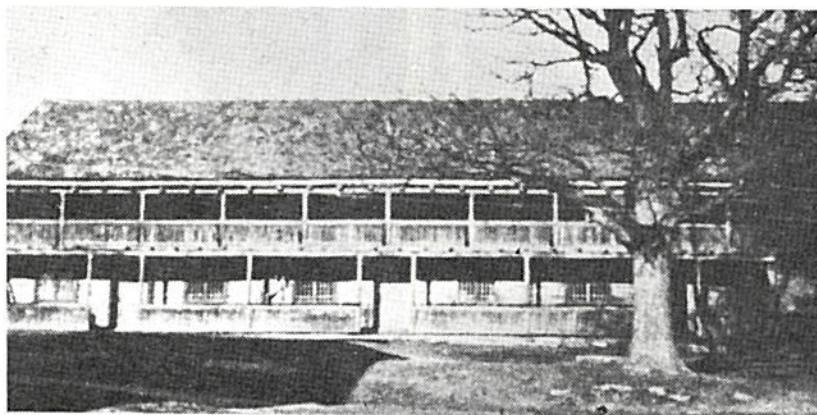
Berit Nafstad måler opp et bord hos Anders Hennie.

Til venstre Asne Tanga studerer en møllestein fra Århus-mølla sammen med Magnus Røed, Johan Holter og Olaf L. Aarhus.
Til høyre Ingrid Lowzow med tegneblokka.

1964 ble dette arbeidet ledet av Asne Tanga med Ingrid Lowzow som fotograf og tegner. Allerede i 1964 ble det klart at dette arbeidet ville ta lengre tid enn noen hadde trodd, men nå var det bare å fortsette til en var ferdig, og penger ble stilt til disposisjon av Nes kommune og Kulturfondet.

Arbeidet ble fortsatt av Anne-Berit Østereng, Berit Nafstad, Torill Jansen, Jan Erik Horgen, Liv Thorsen, Oddvar Bjørvik og Arthur Sand. Registrering med oppmåling, beskrivelse og fotografering foregikk om sommeren, og i vinterhalvåret ble materialet bearbeidet. I 1970 var dette kjempearbeidet avsluttet. Men da var også 8.000 — åtte tusen — gjenstander registrert på 180 steder. Vi skal ikke her gjøre noe forsøk på å vurdere betydningen av dette arbeidet, det hører hjemme i en annen sammenheng. Men tallet på gjenstander forteller sitt, og professor Kolsrud har uttalt at denne registreringen er enestående i Norge. Vi bør også nevne at det naturligvis foreligger en fullstendig katalog over samtlige gjenstander, og at det til hver gård er sendt en fortegnelse over de gjenstandene som er registrert der.

Store Hvam.

Gamlebygningen på Hvam — Museumsbygningen — er oppført for over 300 år siden av Christian Hellesen, som ble eier av gården i 1651. En yngre hovedbygning er oppført av lensmann Helle Christensen Holter (død 1760). Veslebygningen er overført til Hvam i 1934 fra Funni i Nes. Den er svært gammel, men har ikke kunnet tidfestes. Steinfjøset og stabburet er noe over 100 år gamle. Eldste deler av låvebygningen er eldre. John Collett Bredesen, som overtok Hvam i 1832, bygde om til sammenhengende uthus med gjennomgående kjørelåve. Eier Akershus fylke.

LYDBÅNDOPPTAK

Som nevnt tidligere ble Martin døsen allerede ved stiftelsen av historielaget valgt til æresmedlem. Det var et ønske fra mange hold at Døsen skulle fortelle om Gamle Hvam på lydbånd. Et slikt opptak ble gjort allerede i oktober 1954. Det var selvfølgelig meget verdifullt mateiale som på denne måten ble bevart for ettertiden.

I begynnelsen av 1970-årene satte historielaget i gang en serie lydbåndopptak. Salmaker Martin Skovset fortalte om sitt yrke som salmaker og om sitt virke i forskjellige kristelige organisasjoner. Videre har laget besøkt Kristian Vandsemb som fortalte om liv og virke på gårdene omkring århundreskiftet. Sosialsjef Georg Thornstrøm ble intervjuet om forhold i Nes i mellomkrigstiden og naturligvis om sitt arbeide som sosialsjef. Kanskje enda viktigere var det han hadde å fortelle om motstandsbevegelsen i Nes under siste

Magnus Røed ved steinen som viser den gamle Kongsvegen
Christiania—Stockholm

krig. Rådmann Olaf Jensen, som kunne se tilbake på 50 år i Nes kommunes tjeneste, fortalte om utviklingen i kommunen i disse årene, og som takk fikk han av Røed overlevert sin første sjefsstol. Jordmor Anne Tvethaug fortalte om hva hun hadde opplevd av slit og gleder i den lange tiden hun hadde virket som jordmor i Nes. Hun overlevde også jordmorkufferten sin til Raumnes Historielag.

GRAVPLASSENE PÅ HORGEN OG ARVERUD

Disse to gravplassene har ikke vært i bruk på mange år, og de viste tegn til forfall. De begynte å gro igjen, og flere av støttene hadde falt ned. I 1960-årene tok historielaget opp spørsmålet om hva som burde gjøres med disse gravplassene. Historielaget henvendte seg til kommunen, og oppryddings- og istandsettingsarbeidet kom i gang. Det var Arne Ask som ledet dette arbeidet. Historielaget tok også initiativet til bevaring av gamle gravstøtter på andre kirkegårder.

Vi skal nevne noen mindre tiltak som Raumnes Historielag har gått i spissen for. På anmodning av Fortidsminnesmerkesforeningen er det registrert 90 våningshus som er eldre enn 1890. Og i denne forbindelse kan vi også nevne Gulli. Hovedbygningen på denne gården representerer en betydelig antikvarisk verdi, men den har stått tom i flere år og har begynt å forfalle. Men i 1975 ble den fredet, og riksantikvaren vil sette i gang restaurering ettersom bevilgninger blir gitt.

De gamle gårdsklokkene har selvfølgelig vært ute av bruk i mange år, og i 1976 ble det satt i gang registrering av dem. Klokkene kom i bruk igjen i 1976 da historielaget organiserte ringing over hele bygda på et bestemt tidspunkt.

I 1972 ble det oppnevnt en komite til å registrere gamle fotografier og protokoller, og dette pågikk i noen år. I 1975 gjorde TV et opptak på Store Heberg av gamle fotografier. På Nes prestegård fantes en stor samling gamle protokoller og dokumenter som Johan Holter fikk anledning til å studere og registrere. Mye av dette verdifulle materialet kunne brukes i bygdeboka.

Vi skal også nevne at historielaget satte seg i forbindelse med Widerøe angående flyfotoer fra Nes. Forhandlingene førte til at Widerøe overlot til historielaget flere hundre bilder for en rimelig penge.

I 1975 vedtok styret å sette opp en merkestein for å markere den

Martin Døsen, lagets første æresmedlem.

gamle kongeveien over Hebergåsen, og året etter kom en henvendelse fra Statens Vegvesen om bistand til å registrere verneverdige veier og bruer. På denne måten kom det i stand et samarbeide mellom Akershus fylkes vegvesen og historielaget, og i 1976 var arbeidet med å markere den gamle kongeveien fullført. I september 1977 kunne historielaget avduke merkesteinen som ble reist ved den såkalte «Dansedompa». Steinen har en inskripsjon, og den har opprinnelig vært en grindstolpe.

Den siste betydelige saken Raumnes Historielag har arbeidet med, er oppussingen av Lillerommen. Dette gamle festlokalet er Nes kommunes eiendom, og de kommunale myndigheter ønsket bistand fra historielaget til dette arbeidet. Historielaget søkte kontakt med riksantikvaren som har hatt ansvaret for oppussingen. Det er selvfølgelig kommunen som har bekostet dette arbeidet, og det har vært et nært samarbeide mellom rådmennene Bagøien og Løkkevik og historielaget. Historielagets innsats har først og fremst bestått i å skaffe til veie passende inventar. Det gamle empiremøblementet som sto i Amtmannsrommet var flyttet til Kirkestua på Gamle Nes. Det var pusset opp og ble flyttet til det nyoppussede og utvidede Amt-

Sokneprest Stabell, lagets nåværende æresmedlem.

mannsrommet på Lillerommen. Røeds teft og kontakter var til stor nytte. Han greide å få tak i et annet, meget vakkert empire-møblement, flere stoler og lysekroner. Den krystallkrona som nå henger i Amtmannsrommet, er en gave fra historielaget. I dag er Lillerommen et representativt og usedvanlig vakkert festlokale.

De sakene som er nevnt i denne beretningen, er naturligvis bare de viktigste. I løpet av 25 år har selvfølgelig laget arbeidet med en mengde andre saker i tillegg til de som er nevnt her. Vi skal nevne bare noen få: Laget har tatt initiativ til å bevare det gamle bårhuset ved Nes kirke, og det har arbeidet for bevaring av gravstøtter. Historielaget har også fremmet forslag for formannskapet om å opprette en kulturpris for Nes.

Raumnes Historielag har valgt to æresmedlemmer. Tidligere bestyrer ved landbruksskolen, Martin Døsen, ble utnevnt til æresmedlem allerede ved stiftelsen av laget, og laget har også ett nålevende æresmedlem, sokneprest H. Stabell.

Mye av det arbeidet som historielaget har utført har vært gratisarbeid, spesielt av formannen. Men Nes kommune har bevilget betydelige beløp. Det ville ha vært umulig å gjennomføre den omfattende registreringen uten kommunal støtte. — Vi må

Magnus Røed

Astrid Nygård

Johan Holter

Jan Horgen

Det
nåværende
styret.

Halvor Nordby

også nevne at det er Nes kommune som har dekket de direkte utgiftene til Kirkestua. En innsamling i bygda satte laget i stand til å gjennomføre den store sølvutstillingen i 1961. Laget har også mottatt flere mindre beløp. Bergen Bank, Raumnnes Sparebank og Årnes Kornsilø & Mølle har årlig bevilget en sum til lagets arbeide.

Den korte oversikten over Raumnnes Historielags virke gjennom 25 år har først og fremst til hensikt å vise hvilke saker laget har arbeidet med. Men hvilken betydning har dette arbeidet hatt? Vi kan for det første peke på de lett synlige resultater, f.eks. Kirkestua på Gamle Nes. For det andre kan vi nevne at det arbeidet Raumnnes Historielag har satt i gang og utført, har fått vitenskapelige resultater fordi vitenskapsmenn og -kvinner har fått verdifullt materiale å arbeide

med, et materiale som i stor utstrekning historielaget har bidratt til å skaffe til veie. I denne forbindelse nevner vi først og fremst den antikvariske registreringen som har skaffet til veie et betydelig vitenskapelig materiale. Men vi kan også nevne sølvutstillingen i 1961 og selvfølgelig også utgravingene på Gamle Nes i 1958. Dette er målbare resultater. I tillegg tør vi påstå at laget har nådd resultater som vanskelig lar seg måle. Registrering og bevaring er stikkord i denne beretningen, og det er ingen tvil om at denne siden av lagets virke har økt interessen for vår kulturhistorie og bidratt til bevaringen av gammel kultur. Dermed er det også sagt at Raumnes Historielags virksomhet først og sist har vært kulturvern.

Lagets formann gjennom 25 år, Magnus Røed.

Vi kan ikke avslutte denne korte beretningen om Raumnes Historielags virke gjennom 25 år uten noen ord om Magnus Røed.

Han har vært formann i laget helt fra stiftelsen, og det er vel klart ut fra beretningen at han har nedlagt et kjempearbeide for laget. Men han er da også ypperlig egnet til oppgaven som formann. Han har en glødende interesse for saken, stor arbeidskraft og en utrolig evne til å få saker gjennomført — og ikke minst til å skaffe penger til veie. Han har vært drivkraften bak både store og små saker på den måten at det er han som har tatt dem opp og med største selvfølgelighet tatt på seg både ansvaret og arbeidet med å få sakene gjennomført. Hvor mye dette har kostet av slit, er det ingen som vet. Over alt har han virket, enten det gjaldt å forhandle med kommunale myndigheter eller Riksantikvariatet eller for å arbeide selv på Gamle Nes som er blitt

hans hjertebarn. Men så har også Røed hatt gleden av å se store resultater av arbeidet. Vi håper denne beretningen viser det.

Røed har ikke bare arbeidet med historielagets saker. På en mengde møter har hans sang vært et viktig kunstnerisk innslag til akkompagnement av hans frue.

Men *Aslaug Schøyen Røed* fortjener å bli nevnt spesielt. Over alt hvor noe skulle gjøres, har hun vært med. Som pianist har hun ikke bare akkompagnert sin mann, men publikum har også kunnet glede seg over hennes fremføring av kjente komponisters verker. Som vertinne på Store Heberg har hun gjort en betydelig innsats for laget, enten det gjaldt å ta imot en mengde mennesker til møter eller bare noen få gjester. Vi må også nevne at de som har arbeidet med historielagets saker og ikke minst med bygdeboka har hatt stor nytte av hennes kjennskap til bygdas gamle kultur.

Store Heberg har hele tiden vært et selvfølgelig sentrum for historielagets arbeide. Det var her både gjester og de som arbeidet med forskningsoppdragene ble tatt imot. Ingen vet hvor mange som har fått husrom og blitt bevertet på Store Heberg i forbindelse med historielagets arbeide.

Ett synlig bevis som takk for innsats har Røed fått. I 1967 ble han tildelt Kongens fortjenstmedalje i gull for sitt arbeide med å bevare bygdas kultur.

Både historielaget og andre historieinteresserte i Nes skylder Røed stor takk for det arbeidet han har nedlagt. Hans virke har vært lagets mål, nemlig kulturvern.